

Julbrännvinet /

Abrahamsson, Selma,

81 F a Br.

National Library
of Sweden

ABRAHAMSSON

81Fa

(Br.)

JULBRÄNNVINET
1905

8:0

Kungl. biblioteket

0 0000 000050165

JULBRÄNNVINET

PERSONER:

AF

FLAVIA

= Abrahamson, Selma

GAMLAKARLEBY,

Aktiebolaget Österbottnings tryckeri,

1905.

So. Sund
Väst. Sv.
Dram
(Sv)

07
431-

JULBRÄNNIVINET

PERSONER:

Storgårds Mickel.	Patron Holm.
Hans hustru Brita.	Drängen Janne.
Dottern Karin.	Torparesonen Anton.
Tjänarinnan Lisa.	

Första scenen.

(Rum: en kammare i en bondgård.)

KARIN (*sitter vid fönstret och syr, medan hon sjunger för sig själf*):

Vid sömnen hela dagen
jag sitter som en träl.

Jag tycks arbeta flitigt;
det lider ej likväl.

Mot handen sjunker pannan
och nålen glömmes då.

∴: Hvad önskar jag, hvad vill jag,
hvad tänker jag uppå? ∴:

MICKEL (*inträder, lägger mössan på bordet och sätter sig midt emot Karin*). Jaså, här sitter skön Ka-

rin »vid sömmen som en träl». Var det icke så eller hur, min stumpa? (*Tar henne om hakan*). Men nu skall jag berätta dig någonting riktigt roligt. Du har ju hört talas om patron Holm, som har fått ärfva hela sluppen efter sin farbror, den gamla girigbuken. En riktigt fin herre, blank så att han skiner från hjässan till fotabjället, och pengar har han som ärter.

KARIN. Hvad rör det mig, kära pappa?

MICKEL. Ja du skall få höra. Patronen har köpt länsmansgården och du skall bli patronessa, smakar det, häh?

KARIN. Hur kan pappa skämta så där? Den där patronen känner mig ju icke ens, och efter hvad jag har hört om honom, så har han varit en rumlare och en odugling och om han nu, sen han fick ärfva — —

MICKEL. Tyst flicka, det där

begriper du inte! Jag har ju sagt dig, att han ser ut som en prins i blanka stöflar och en hatt hög som en skorsten och svart och glänsande — — —

KARIN. Som mors kaffepanna.

MICKEL. Håll munnen, flicka, så att jag får tala ut! Tror du icke, att jag förstår den här saken bättre än du, fast du gått i folkhögskolan. Gammal är ändå äldst, ska jag säga dig. Som sagdt, jag har lofvat att patronen skall få dig till fru. Och nu i julhelgen skall förlofningen firas. Det kommer att bli ett hejdundrande kalas, det lofvar jag dig. *(Reser sig)*. Jag skall nu resa in till staden för att göra juluppköp. Önskar du dig någonting riktigt extra fint till julklapp, så sjung ut, och sitt inte där och se sur ut. Jag har väl ej för ro skull kostat på dig och låtit dig gå både i folkskolan

och folkhögskolan, om du icke skulle bli för mer än en vanlig bondkvinna.

KARIN (*reser sig och fattar sin far i armen*). Lofvar pappa, att ge mig till julklapp hvad jag begär?

MICKEL. Vi få väl se, låt höra, jag lofvar att inte se på styfrarna.

KARIN. Då skulle jag bedja pappa att inte köpa julbrännvin.

MICKEL. Är du topprasande, flicka, inte köpa julbrännvin! Har man hört på maken! (*Afsides*): Flickan är galen, det är Anton, nykterhetsaposteln, som har satt de där grillerna i hufvudet på henne. (*Högt*): Hvad tror du grannarna skulle säga, om Storgårds Mickel skulle vara utan julbrännvin? Ja, de skulle skratta och säga att han är snål, girig — —

KARIN. Hvad gör det, hvad de tänka och säga. När man gör hvad som är rätt, så skadar det inte hvad andra tänka och säga — —

MICKEL (*häftigt*): Rätt — du

talar som om jag vore en riktig fyllbult och du har likväl aldrig sett mig drucken, eller hur?

KARIN. Nej, men jag har sett andra, som ha haft mindre motståndskraft än far, druckna. Kommer far ihåg drängen, som vi hade i fjor?

MICKEL (*ond*). Vill ägget lära hönan värpa? Nu är det alldeles ur gängorna. Var det kanske mitt fel, att drängen söp sig full och blef vild och — — —

KARIN. På sätt och vis. Om inte far hade köpt hem brännvin, så hade han inte kunnat supa — — —

MICKEL. Stopp nu, flickunge! Jag ska säga dig, att jag är herre i mitt hus och är för god att ta lärdom af en, som ännu inte är torr bakom öronen. Jag känner igen de där grillerna, det är Anton, den slyngeln, som har förvridit hufvudet på dig.

KARIN. Han är inte någon slyngel, Anton är en god gosse.

MICKEL (*spefullt*): Du är kanske kär i honom, när allt kommer omkring.

KARIN. Jag håller mycket af Anton, han är god, hederlig och rätt-skaffens; raka motsatsen till den där förgyllda patronen.

MICKEL (*uppbrusande*): Är du då rakt från vettet, flicka! Men det säger jag dig, att du skall bli patronessa, om du vill eller inte; det har jag lofvat och hvad Storgårds Mickel en gång lofvar, det står han vid. Hvad den där torparpojken beträffar, så skall jag kasta honom utför traporna, om han vågar sticka sin näsa hit. Hahaha, det skulle nog vara en fet bit för honom, torparpojken, att få Storgårds Karin, socknens rikaste flicka och därtill ännu — — —

KARIN. Sluta nu, far, Anton skulle nog hålla af mig äfven om jag

vore fattig som en kyrkråtta; han vill visst icke ha mina pengar.

MICKEL. Han skall icke heller få dem, hvarken dig eller pengarna, det kan du lita på. (*Går*).

Andra scenen.

(Karin sätter sig på sin förra plats och återtager sin sömnad. Mor Brita inträder, med ärmarna uppvikta, en duk lindad om hufvudet samt med ett stort hvitt förkläde.)

BRITA. Kära hjärtandes, far har rest till staden, och patronen väntas hit när som helst. Skynda dig nu och kasta bort arbetet och gör dig i ordning, så att du kan mottaga patronen, när han kommer.

KARIN. Jag är alldeles färdig, mamma.

BRITA. Du ämnar väl aldrig mottaga honom som du går och står, det går aldrig an, han är ju en herremän — — —

KARIN. Människa som människa. Jag kan inte begripa, hvarför jag skulle spöka ut mig för den där patronen. Är jag inte snygg nog i den här dräkten?

BRITA. Snygg, ja visst, men du vet hvad far har i sinnet. Nå du store, sitter hon inte och hänger hufvudet som en sjuk höna! Är det kanske en så bedröflig utsikt att bli patronessa och få åka i vagn och gå klädd i hatt — — —

KARIN. Och frysa om öronen. Nej, mamma, för att få åka i vagn och gå klädd i hatt vill och kan jag inte uppoffra hela min lefnadslycka, nej aldrig!

BRITA (*slår ihop händerna*). Kors, en sådan fjolla du är, Karin. Du borde minsann vara glad att han vill ha dig, han kunde ju ha fått själfva borgmästarens dotter från staden, har jag hört sägas. Du skall veta, att han är rik.

KARIN. Rik — nåväl, äfven jag säges ju vara rik och jag tror san- nerligen, att det är mina pengar som ha största dragningskraften för herr patronen och icke min ringa person, som han för öfrigt aldrig har sett.

BRITA. Nå, jag ids inte gräla med dig, far ställer nog den här sa- ken tillrätta. Jag måste gå och se efter brödet, som Lisa, deu »slarf- van», kanske har bränt upp, medan jag stått här. (*Går*).

Tredje scenen.

LISA (*inträder*). Mor sände mig hit för att hjälpa dig med sömnaden. (*Tar en stol och sätter sig midt emot Karin*).

KARIN. Med sömnaden behöfver jag ingen hjälp, den är strax färdig. Men ack, Lisa, om du kunde hjälpa mig med patronen, så skulle jag be- stå dig kaffe med dopp.

LISA. Hjälpa dig med patronen. Hjärtans gärna! Säg blott hvad jag skall göra, ska jag kasta ut honom eller — — —

KARIN. Nej Lisa, men du brukar ju alltid hitta på råd. Ser du, far har fått i sitt hufvud, att jag ska bli patronessa, och det tjänar till ingenting att motsäga honom. Nu väntas patronen hit för att ta mig i ögonsikte, och i julhelgen skall förlofningen firas, men det ska vi sätta p för, jag och du.

LISA. Jaså, på det viset. Nå låt mig tänka efter. Ah, nu har jag det! Låt mig ta emot junkern och jag lofvar dig att jag ärligt skall för-tjäna mitt kaffe med dopp.

KARIN. Du är en krona bland flickor, Lisa.

LISA. Så säger äfven Janne. Men skynda dig nu ut, här ha vi patronen i egen hög person. (*Karin går*).

Fjärde scenen.

LISA (*sätter sig vid bordet och tar en bok som hon bläddrar i. Patronen inträder, klädd i blanka stöflar, öfverrock, cylinderhatt, handskar och glasögon*).

PATRONEN (*bugar sig för Lisa*).
Goddag, kära fröken, har äran presentera mig. Mitt namn är patron Holm, förmodar det är fröken Karin.

LISA (*utan att resa sig*): Jaså, goddag, goddag!

PATRONEN. Fröken tycks vara intresserad af att läsa. Hvad läser fröken?

LISA. Jag läser om »Böfveln vid Juttas», det är så rysligt roligt. Det var en karlakar! att ge fienderna stryk.

PATRONEN (*afsides*): Och detta är således vackra Karin. Fy, så obildad! (*Högt*): »Döbeln vid Jutas» är det väl som fröken läser om.

LISA. Nåja, det kan ju komma

på ett ut, om det är Döfveln eller Böfveln.

PATRONEN. »Döbeln» sade jag, min fröken.

LISA. Kalla mig icke fröken. Jag är visst icke någon fröken.

PATRONEN. Får jag säga Karin då?

LISA. Karin eller Lisa eller Stina, hvad ni vill. (*Stiger upp, lägger bort boken, ställer sig framför patronen och fixerar honom skarpt*).

PATRONEN. Hvarför ser Karin på mig så där?

LISA. Tål inte herrn att man ser på honom! Herrn är ju riktigt »fint riggad», som det skulle heta på sjömansspråket, och eftersom herrn skall bli svärson i huset, så får man väl lof att riktigt se på honom.

PATRONEN (*stött*): Ett bildadt fruntimmer använder icke sådana ord som »fint riggad»; elegant är ett mera passande uttryck.

LISA. Ursäkta, men jag skulle aldrig ha vågat kalla herrn för en elefant. Jag har nog hört, att man talat om societetslejon, men elefant, nej aldrig har jag hört maken och allraminst passar det att förlikna herrn vid en elefant, herrn, som är lång och gänglig, ackurat som en förklädd mamsell.

PATRONEN (*häftigt*): »Elegant», sade jag.

LISA. Kors i alla dar! Jag tror herrn blir ond för att jag råkade ta miste på en bokstaf, men får jag då lof att fråga hvad elegant är för ett djur. Ett riktigt högdjur måste det vara, eftersom herrn vill heta elegant.

PATRONEN (*ursinnig*): Ni är dum som en åsna.

LISA (*svänger sig om skrattande*). Åsna, sade herrn åsna? Hahaha, tycker herrn verkligen att jag liknar en åsna? Det är så att man kan skrat-

ta sig fördärfvad. Jag en åsna och herrn en elefant — nej ursäkta, elegant var det, hahaha!!!

PATRONEN. Jag tror ni drifver gäck med mig.

LISA. Jag, nej det är ni som gäckas, men tyst, där kommer någon. (*Båda sätta sig*).

Femte scenen.

JANNE (*inträder, tar af sig mössan*). Åh kors! Jag tror här är främmande, ursäkta! (*Till Lisa*): Jag skulle blott be dig komma till fähuset. Stjärna har fått någonting i halsen, stackars kräk.

LISA (*röser sig*). Strax, patronen kan ju hålla sig själf sällskap sålänge — —.

PATRONEN. Nej, stanna, jag har någonting att säga er. (*Afsides*): Om hon inte vore så dum, men hon är rik och därför får det gå. (*Högt*):

Sköt om kräket bäst ni vill, fröken stannar här.

JANNE (*stiger fram*). Åh-hå, när har du blifvit en fröken och hvad har du att tala med karlen där?

PATRONEN. Oförskömmda slyngel! Jag är ingen karl för en sådan lymmel som du, ska' jag säga dig.

JANNE. Jaså, ni är ingen karl. Kunde just tänka mig det. Ska' jag säga mamsell då, eller hur skall jag titulera?

PATRONEN (*ursinnig*): Mitt namn är patron Holm.

JANNE. Nåväl, patron Holm, hvad har ni att säga åt min fästmö — —.

PATRONEN. Din fästmö! Hur kan du understå dig att kalla henne för din fästmö, som hennes far lofvat åt mig. Det fattas bara hennes samtycke, så är allt klart.

JANNE (*utbrister i skratt*). Nej, nu är det alldeles ur gängorna, som husbond brukar säga. Patron säger,

att hennes far lofvat henne åt er. Hvar har patron träffat den hedersmannen? Jag vet icke ens, om hon äger en far och bryr mig ej mycket därom, men hon där, (*pekar på Lisa*), hon har själf lofvat att bli min och jag vill se den i synen, som tager henne ifrån mig. Han skall minsann få göra bekantskap med mina näfvar och jag skall färga honom så att han kommer att likna svenska flaggan. Han må sedan vara en karl eller en patron eller hvad som hälst.

PATRONEN (*till Lisa*): Karlen där är tydligen vriden.

JANNE (*till Lisa*): Nå, kommer du?

LISA. Visst kommer jag. (*Afsides*): Jo, nu är jag vackert ute.

PATRONEN (*till Janne*): Laga dig nu ut härifrån, din tölp.

JANNE. Nej besitta, om jag det gör, förrän hon kommer med, min fästmö, menar jag.

PATRONEN. Din fästnö!

JANNE (*till Lisa*): Nå hvems fästnö är du, min eller hans där?

LISA. Nog är jag din, kära Janne, men...

PATRONEN. Ni säger att ni är den mannens fästnö. Nåja, lika barn leka bäst. Jag får således gratulera.

LISA. Förlåt, herr patron — —.

PATRONEN (*tar sin hatt*). Jag vill ingenting ha att skaffa med en sådan bondtossa som föredrager en dylik tölp framför mig. Ursäkta att jag besvärat. (*Går*).

Sjätte scenen.

(Lisa och Janne samt Karin, som kommit in).

KARIN. Du gjorde din sak bra, Lisa, och nu skall jag hämta kaffet, som jag lofvade dig. (*Går*).

JANNE. Hvad betyder det här?

LISA. Åh, det är bara en komedi. Sitt nu ner, så ska' vi dricka

vår förlofning i äkta godt kaffe, som Karin består.

KARIN (*kommer in med nödiga tillbehör och ställer dem på bordet*).
Ja, du har ärligt förtjänat det, men säg mig, hur bar du dig åt?

LISA. Jag gjorde mig så dum som möjligt, och patronen kallade mig också för åsna.

KARIN. Seså, nu ska' vi dricka.
(*Alla sätta sig omkring bordet*).

LISA. Vet du, Karin, om jag vore så rik som du, så skulle jag äta bara skorpor och dricka — —

KARIN. Sirap och sötmjolk.

LISA. Nej, kaffe med dopp hvar-
eviga dag.

JANNE (*tar för sig och sjunger*):

Af allt det goda, som man förtär,
Bland alla jordiska drycker,
Ju kaffetåren den bästa är,
Den skingrar människans nycker,

Den styrker kroppen och lifvar sjä-
len
Och käns från hjässan allt ned i hä-
len.

Hååå jaja, hååå jaja.

Den ena dricker sin tår på bit,
En annan älskar att doppa — —

MICKEL (*inträder*). Nej, hvad,
din elemenskade lymmel, sitter du
här och skrålar med flickorna! Hva'
hålla ni på med här?

JANNE. Vi doppa som husbond
ser.

MICKEL. Doppa mig hit, och
doppa mig dit, laga dig i väg till
stallet och sköt om hästen och det
fort!

JANNE. Som husbond befaller.
(*Janne och Lisa gå*).

MICKEL. Nå, sötnos, jasanya dop-
pa. Slå i åt mig också en tår, så
att jag får känna hur det smakar.

KARIN (*häller i*). Nå, hur gick resan, pappa?

MICKEL. Bra, min tös, fast jag blef utan julbrännvin.

KARIN. Lät pappa verkligen bli att köpa. Åh, hvad jag är glad! Det var den bästa julgåfva jag kunde få. Tack, pappa!

MICKEL. Så, så, jag har nog en annan julgåfva i beredskap åt dig, som skall göra dig ännu mera glad.

KARIN. Hvad kan det vara?

MICKEL. En fästman.

KARIN. Åh, jag bryr mig icke om honom det minsta.

MICKEL. Är det sant? Nå, då skall jag genast skicka bort honom, när han kommer.

KARIN. Gör det. Jag tycker inte om den där patronen, han — —

MICKEL. Hvem talar nu om patronen! Jag fick höra i staden, att han spelat bort sin förmögenhet och jag började inse hvad han hade i ki-

karn. Han ville åt pengarna och så skulle han ha tagit dig på köpet. Du har rätt, Karin. Penningar göra icke mannen. Och du är lika god, fast du blir bara en bondkvinna, som om du hade blifvit patronessa.

KARIN. Ja visst, men huru har pappa nu kommit på sådana tankar? Och huru kom det sig att far blef utan julbrännvin?

MICKEL. Jo, det ska' jag säga dig. Jag har icke mycket brytt mig om edra nykterhetsidéer, ty, ser du min flicka, jag har tänkt, att när man för egen del aldrig super sig full, så behöfver man icke bry sig om andra, hvar och en får sköta sig själf.

KARIN. Nå, vidare. Jag är så nyfiken.

MICKEL. Ja, du är lik andra kvinnfolk.

BRITA (*kommer in*). Kära far, hvar har du julbrännvinet? Jag har

satt undan de andra sakerna. Du har väl aldrig glömt det heller?

MICKEL. Nej, men jag slog ut det på vägen.

BRITA. Slog ut det på vägen! Kors en sådan tok du är. Hvad skall vi nu bjuda åt våra främmande?

KARIN. Hvad vi ha, kaffe och té — —.

BRITA. Du talar som du har förstånd till. Kaffe och té — och jag som bråkat och ställt till så att det skulle bli ett duktigt kalas, och nu bli vi utskämnda. Man kommer att skratta åt oss.

MICKEL. Låt dem skratta, men hädanefter kommer aldrig en droppe af den varan i mitt hus.

BRITA. Hvad tror du patronen skall säga? Jag för min del bryr mig ej om vi ha brännvin eller icke, men hvad skall andra säga?

MICKEL. Karin sade mig innan

jag for, att när man gör hvad som är rätt, så skadar det inte hvad andra tänka eller säga.

BRITA. Nå, efter hvad jag förstår, så har du blifvit nykterist på resan, men huru det gått till, begriper jag inte.

MICKEL. Jag får väl göra det klart för dig då. Nåväl. Jag satt väl instufvad i släden med julbrännvin och allt, då några rusiga sällar mötte mig på vägen. Jag kände igen en af dem. Det var drängen vi hade i fjor. De öfverföllu mig, jag försvarade mig så godt jag kunde, men de voro för många och jag skulle ha stått mig illa om jag inte fått hjälp af Anton, en präktig pojke, det är säkert. Jag kunde intet annat än tacka honom för hjälpen och sedan på hemvägen gjorde han klart för mig det öfriga. Nu tänker jag att man icke har rätt att skada hvarken sig själf eller andra.

BRITA. Ja ja, men inte begriper jag huru man skulle kunna skada en människa, om man bjuder honom ett glas till välfägnad.

MICKEL. Du skulle nog förstå den saken, om du hade hört de ord drängen sade till mig. Han sade nämligen: »Det var husbond, som bjöd mig brännvin i sista julas. Det skulle husbond inte ha gjort, för jag hade lofvat min mor att inte supa, och jag flydde från staden undan frestelsen och kom i tjänst hos er. Som husbond vet, så vägrade jag först att ta supen, men när husbond sa', att den är ingen karl som icke vågar ta' en sup, då tog jag, icke en sup utan flera, och så var jag fången i de gamla bojorna igen, och nu har jag icke mera kraft att skaka dem af mig.» Så sa' han och det gjorde mig till nykterist.

KARIN. Det var rätt gjordt af far.

BRITA. Ja, nog var det väl så, ehuru det var skada på pengarna.

KARIN. Strunt i pengarna! Åh, hvad jag är glad!

BRITA. Jag är också glad, men hvad skall folk säga?

MICKEL. Man får säga hvad man vill. Nu kunna vi fira helgen med frid. Seså, mor, och du, min tös, gå nu och se efter, om jag fick allt hvad ni skulle ha. Det var ett fasligt bråk med kardemummor, peppar och kryddor, så jag höll på att bli alldeles vimmelkantig. (*Mor Brita och Karin gå*)

Sjunde scenen.

(Mickel går fram och tillbaka, försjunken i tankar. Janne inträder).

JANNE. Brunte har skadat sig i foten.

MICKEL. Jaså, sköt om honom då!

ANTON (*som kommit in*). God kväll härinne och god jul!

MICKEL. Jaså, är det du pojke. Tack för sist!

ANTON. Det gläder mig att husbond beslutit att bli nykterist.

JANNE. Är husbond nykterist? Då lofvar jag att också bli vattumann.

MICKEL. Rätt så, men hvar ha vi kvinnfolket. (*Ropar inåt dörren*): Kvinnfolk, hör hit!

BRITA (*som kommit in jämte Karin och Lisa*). Hvad står på, kära far?

MICKEL. Just ingenting. Nå, Karin, här har du julgåfvan jag lofvade dig (*pekar på Anton*), men du bad mig skicka bort honom.

KARIN. Var det Anton?

MICKEL. Ja, just Anton. Vill du ha honom?

KARIN. Visst vill jag. Jag trodde ju då, att far menade patronen.

BRITA. Kära hjärtandes! Och jag som trodde, att hon skulle bli patronessa?

JANNE. Den förbaskade patronen, han ville ju ha Lisa.

MICKEL. Lisa. Du har hört mig. Men gå nu Lisa och sätt på tékitteln eller kaffepannan, hvilken du vill. Nu ska' vi dricka förlofningen.

LISA. Hvems förlofning? Min drucko vi ju redan i dag, när husbond kom in.

MICKEL. Jaså, nå lycka till! Men nu ska' vi dricka för Karin och Anton.

LISA. Verkligen, men först måste jag gratulera. (*Niger*).

MICKEL. Och från och med i dag lofva vi alla att vara nykterister.

ALLA. Ja, det lofva vi.

Sång.

Att vara nyktra lofva vi,
Att låta glaset stå.

Ty se, det finnes gift däri,
De lärde säga så.

Vi vilja tjäna gladt vårt land
Och värna hem och härd
Mot dryckenskapens hemska brand,
Mot laster, synd och flärd.

